

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. ПРАВНИ ОСНОВ

Правни основ за доношење Програма за спречавање и заштиту деце од насиља за период од 2026. године до 2030. године са Акционим планом за период 2026-2028 садржан је у чл. 38. Закона о планском систему Републике Србије ("Службени гласник РС", број 30 од 20. априла 2018.) којим је прописано да Влада усваја документ јавне политике на републичком нивоу, осим ако је другачије прописано посебним законом.

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ

Разлози за доношење Програма за спречавање и заштиту деце од насиља произлазе из потребе да се у оквиру политика којима се штите и унапређују права деце у Србији, посебна пажња посвети превенцији и заштити деце од насиља.

Будући да је у овој области спроведена Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2009. до 2015. године ("Службени гласник РС", бр. 122/08), али и завршено спровођење четворогодишњег планског документа, Стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године са Акционим планом за 2020. и 2021. годину („Службени гласник РС", бр. 80/20), Министарство за бригу о породици и демографију израдило је предлог новог планског документа са акционим планом који би обухватио области превенције и заштите деце од насиља у свим аспектима (физичког, емоционалног, сексуалног насиља, занемаривања, насиља у породици, вршњачког насиља у образовно-васпитним установама, насиља у установама социјалне заштите, насиља у друштвеној заједници, злоупотребу дечијег рада и свих других облика искоришћавања (експлоатације) штетних по било који вид дететове добробити, насиља у дигиталном односно медијском простору, и других облика), нехуманих и понижавајућих поступака и кажњавања, које се тичу значајног броја различитих сектора - образовног, здравственог, сектора социјалне заштите, правосуђа, унутрашњих послова и других.

Породични закон („Службени гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон, 6/2015, 109/2025 - др. закон), Закон о спречавању насиља у породици ("Службени гласник РС", број 94/2016, 10/2023 - др. закон), Закон о социјалној заштити („Службени гласник РС", бр. 24/2011, 117/2022 – УС), као и Закон о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 - др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/ 2021, 92/ 2023, 19/2025), препознају обавезу државе да обезбеди заштиту деце од свих облика насиља и да предузима мере превенције и подршке.

Такође, усвајање новог документа јавне политике у наведеној области проистиче из обавеза Републике Србије садржаних у Конвенцији Уједињених нација о правима детета ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 15/90 и "Службени лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 4/96 и 2/97), обавеза из других међународних докумената којима се штите људска права и права детета, посебно права на заштиту од насиља, као и на основу обавезе на коју указује Годишњи извештај Европске комисије за 2025. годину. У складу са Агендом 2030 и Циљевима одрживог развоја, посебно циљем 16.2, Република Србија је у обавези да континуирано унапређује политике превенције насиља над децом.

Додатно, Република Србија је у октобру 2025. године усвојила Изјаву посвећености окончању насиља над децом (pledge), којом се обавезала да започне рад на изради новог стратешког оквира за превенцију и заштиту деце од насиља, са циљем обезбеђивања ефикасне, системске и координисане превенције и заштите деце од свих облика насиља.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ПОЈЕДИНИХ РЕШЕЊА

Програм садржи уводни део којим се реферише на то да се Програм доноси као одговор на потребу за системским, координисаним и континуираним деловањем у области превенције и заштите деце од насиља, са прегледом националних и међународних обавеза Републике Србије у овој области, као и опис процеса израде Програма, стратешки и плански оквир, правни и институционални оквир за израду пласног документа, као и налази претходног вредновања документа јавне политике са Анализом постојећег стања, са предложеном визијом, општим циљем и два посебна циља који обухватају укупно 10 мера. Саставни део Програма је Акциони план за његово спровођење који обухвата период од 2026. до 2028. године и конкретне активности чијим спровођењем се достижу резултати у области.

На основу визије да деца у Републици Србији одрастају у безбедном, подстицајном, ненасилном и инклузивном окружењу које не толерише ниједан облик насиља над децом, у коме се насиље благовремено препознаје, доследно спречава и ефикасно сузбија, а сваком детету се обезбеђују благовремена, доступна, координисана и детету прилагођена заштита и подршка, као и услови за опоравак, развој и пуно остваривање права, у складу са индивидуалним потребама и најбољим интересима, дефинисан је Општи циљ Програма који гласи: „Добробит, безбедност и заштита све деце кроз ефикасну превенцију и свеобухватну заштиту од насиља“. Посебни циљеви Програму су следећи:

Посебан циљ 1.1: Унапређени системски, институционални и стручни капацитети за превенцију и рано препознавање насиља над децом.

Посебан циљ 1.2: Обезбеђена благовремена, координисана и делотворна заштита и подршка деци жртвама насиља.

Мере за остваривање Посебног циља 1, су следеће:

Мера 1.1.1. Успостављање и функционисање интегрисаних тимова на нивоу јединице локалне самоуправе за превенцију и рано препознавање насиља над децом.

Мера је усмерена на успостављање и јачање интегрисаног и координисаног приступа у превенцији, раном препознавању и реаговању на насиље над децом на нивоу јединица локалне самоуправе. Формирањем нових или унапређењем функционисања постојећих мултисекторских тимова омогућава се повезивање система социјалне заштите, образовања, здравства, полиције, правосуђа и организација цивилног друштва ради благовремене размене информација, координације активности и обезбеђивања правремене подршке и заштите деци у ризику.

Мера 1.1.2. Унапређење компетенција запослених у државним органима, организацијама и установама за превенцију, рано препознавање насиља и заштиту деце од насиља

Ова мера је усмерена на јачање знања, вештина и професионалних компетенција стручњака у правосуђу, полицији, здравству, социјалној заштити, образовању, систему заштите избеглица и управљања миграцијама и спорту, о поступању у ситуацијама ризика, сумње или сазнања о насиљу над децом. Њен циљ је да обезбеди заједничко разумевање насиља над децом, његових облика, ризика, последица и начина поступања, као и да ојача капацитете различитих система за превенцију, рано препознавање и заштиту деце од насиља. Мера обухвата израду и реализацију мултидисциплинарног програма обуке о превенцији насиља над децом, раном препознавању насиља над децом, заштити деце од насиља, траума информисаном приступу и примени мера за спречавање секундарне виктимизације, за судије, јавне тужиоце, полицијске службенике, стручне раднике у центрима за социјални рад и установама социјалне заштите, здравствене раднике и здравствене сараднике, запослене у систему образовања и васпитања запослене у систему заштите избеглица и управљања миграцијама и адвокате.

Мера 1.1.3. Унапређење знања и промена ставова родитеља, деце и шире јавности о ризичним и заштитним факторима насиља над децом.

Мера је усмерена на јачање информисаности, подизање свести и промену друштвених ставова о насиљу над децом, узроцима, последицама и начинима препознавања и реаговања. Посебан акценат ставља се на промоцију ненасилних образаца понашања и оснаживање деце, родитеља и шире јавности да препознају факторе ризика и факторе заштите повезане са насиљем над децом, као и да благовремено реагују и пријаве насиље.

Мера 1.1.4. Развој и доступност услуга правовремене подршке породицама у ризику од насиља над децом.

Мера је усмерена на развој, унапређење и доступност услуга правовремене и ефикасне подршке родитељству и раном развоју деце, у циљу јачања протективних фактора у породици, превенције насиља над децом и обезбеђивања подршке породицама у ризику. Посебан акценат ставља се на рану интервенцију, оснаживање родитељских компетенција, подршку менталном здрављу деце, адолесцената и родитеља, као и развој доступних и интегрисаних услуга у локалној заједници.

Мера 1.1.5. Развој и доступност услуга правовремене подршке деци у сукобу са законом и деци у ризику од вршења насиља

Мера је усмерена на развој, унапређење и доступност свеобухватних и правовремених услуга подршке деци са проблемима у понашању, деци у ризику од вршења насиља и деци у сукобу са законом, са циљем превенције ризичног понашања и вршења насиља, јачања протективних фактора и обезбеђивања подршке реинтеграцији деце. Посебан акценат ставља се на развој услуга и интервенција заснованих на најбољем интересу детета, приступу заснованом на правима детета и мултисекторској сарадњи.

Мере за остваривање Посебног циља 2, су следеће:

Мера 1.2.1. Подизање капацитета за обезбеђивање благовремене и делотворне координисане интервенције у случајевима насиља над децом.

Мера је усмерена на јачање институционалних, кадровских, стручних, просторних, техничких и организационих капацитета система који поступају у случајевима насиља над децом, како би се обезбедила благовремена, делотворна, координисана и детету прилагођена интервенција. Њен циљ је да унапреди способност надлежних органа и служби да дете жртву насиља препознају, заштите, упуте на одговарајућу подршку и прате кроз систем, уз примену траума-информисаног приступа и мера за спречавање секундарне виктимизације.

Мера 1.2.2. Успостављање детету прилагођених, безбедних и поверљивих механизма за пријаву насиља и тражење подршке

Ова мера је усмерена на успостављање и унапређење детету прилагођених, безбедних, доступних и поверљивих механизма путем којих деца могу да пријаве насиље, изразе забринутост за сопствену или туђу безбедност и затраже помоћ. Концепт мере полази од тога да, поред општих механизма који већ постоје — као што су Национална платформа „Чувам те“, платформа „Паметно и безбедно“, НАДЕЛ дечја линија и СОС телефони— треба развити и увести и институционалне механизме поверљивог и безбедног пријављивања у самим органима и установама које су надлежне за заштиту деце од насиља. То укључује полицију, установе социјалне заштите, центре за социјални рад, јавна тужилаштва, основне и више судове, школске управе, спортске организације, министарство надлежно за спорт, спортске организације, и друга окружења у којима деца бораве и којима се могу обратити. Мера је усмерена не само на омогућавање пријаве, већ и на то да пријава

буде примљена на начин који је разумљив и безбедан за дете и одмах повезан са даљим поступањем система. Планиране активности обухватају анализу постојећих механизма, израду стандарда за детету прилагођене и поверљиве канале пријављивања, успостављање и промовисање детету прилагођених и поверљивих канала и механизма пријаве насиља у оквиру полиције, јавног тужилаштва, судова, центара за социјални рад и установа социјалне заштите, система здравствене заштите, при Комесаријату за избеглице, као и при Министарству спорта и у оквиру надлежних спортских организација. Канали и механизми пријављивања могу бити организовани на различите начине (као телефонски бројеви, платформе и апликације за безбедну и поверљиву комуникацију, и сл.) тако да обезбеђују непосредну комуникацију детета и професионалца који прима пријаву која подразумева приступ прилагођен детету, и капацитет за пружање прве подршке детету. Стога мера обухвата и мултидисциплинарни приступ изради програма обуке за запослене који примају пријаве за поступање прилагођено детету, процену хитности и пружање прве подршке, која ће бити реализована за лица која буду одређена за пријем пријава у секторима обухваћеним овом мером. Ова мера такође обухвата и даље унапређивање Националне платформе „Чувам те“ ради усклађивања њеног коришћења са процедурама релевантних система. Мера доприноси јачању система превенције и заштите деце од насиља, повећању доступности подршке, раном откривању ризика и обезбеђивању благовремене и координисане реакције система у најбољем интересу детета.

Мера 1.2.3. Унапређење нормативног и правног оквира за заштиту деце од насиља.

Ова мера је усмерена на унапређење законодавног оквира у области заштите деце од насиља, кроз доношење, односно измене и допуне релевантних закона и подзаконских аката, у циљу сузбијања насиља над децом, јачање и остваривања и заштите права детета, унапређења заштите од деце од свих облика насиља, и обезбеђивања делотворне, ефикасне, благовремене и траума-информисане заштите деци жртвама насиља и спречавања секундарне виктимизације и трауматизације. Посебан акценат је на усклађивању прописа са међународним стандардима и правним тековинама ЕУ релевантним за област заштите деце од насиља (Директиве 2012/29/ЕУ, 2011/93/ЕУ, 2011/36/ЕУ, 2024/1385, 2010/13/ЕУ и друге)., Измене подразумевају доношење закона или измене и допуне важећих закона у области кривичног законодавства, породичноправне заштите, полиције, социјалне заштите здравствене заштите, права пацијената, спорта, , као и секторских закона који уређују услове за оснивање, рад и запошљавање у делатностима које обухватају рад и контакте са децом. Мера предвиђа и измене прописа у делу који се односи на сметње за обављање послова који подразумевају контакт и рад са децом у полицији, социјалној заштити, здравственој заштити, привредним субјектима (правним лицима и предузетницима) чија делатност подразумева контакт и рад са децом (туризам, превоз путника, играонице, услуге чувања деце, аниматори, организатори и реализатори путовања, итд), спортским организацијама, као и удружењима чија делатност подразумева контакт и рад са децом. Сметње чије се прописивање планира обухватају, између осталог, и осуђиваност за кривична дела почињена на штету деце, упис у Регистар лица осуђених за извршење кривичних дела против полне слободе на штету малолетних лица, и утврђено дискриминаторно поступање.

Мера 1.2.4. Развој и пилотирање интегрисаног мултидисциплинарног механизма за децу жртве насиља

Ова мера је усмерена на успостављање новог интегрисаног мултидисциплинарног механизма за рад са децом жртвама насиља, по моделу „one-stop-shop“, руководећи се најбољим међународним праксама, од којих су неке описане у овом програму. Ова мера је усмерена на развој, пилотирање и постепено успостављање интегрисаног мултидисциплинарног механизма за рад са децом жртвама насиља, који омогућава координисано, детету прилагођено и ефикасно поступање више система.

Сврха мере је да се детету обезбеди свеобухватан, координисан и детету прилагођен одговор система на једном месту или кроз јединствено организован механизам, без обзира на то да ли је насиље које је дете претрпело квалификовано као кривично дело или не. Концепт мере подразумева успостављање јединствене улазне тачке, координације случаја, заједничке процене ризика и потреба, и правремене здравствене, психосоцијалне и друге подршке детету, и планирање мера заштите, опоравка и праћења. Концепт такође подразумева да се механизам успостави у одређеном броју јединица локалне самоуправе, пре свега онима у којима се налазе седишта виших судова, док би се у каснијим фазама успостављала „чворишта“ у другим јединицама локалне самоуправе која могу да одговоре на мање интензивне потребе деце жртава насиља. Овај концепт омогућава да механизам за децу жртве насиља буде доступан и функционално повезан са институцијама које поступају у случајевима насиља над децом. Механизам подразумева свеобухватан приступ детету: здравствену помоћ, психолошку, саветодавну и психотерапијску подршку, сачињавање индивидуалног плана заштите, подршке, опоравка и праћења, а када је реч о кривичним делима и форензички интервју.

Мера 1.2.5. Стварање услова за унапређење система евидентирања, праћења и размене података о случајевима насиља над децом.

Ова мера је усмерена на успостављање интегрисаног, стандардизованог, безбедног и поузданог система евидентирања, праћења и размене података о случајевима насиља над децом, података о деци жртвама насиља и поступању надлежних органа, организација и установа. Њен циљ је унапређење координације и ефикасности система заштите деце кроз успостављање јединственог приступа евидентирању и праћењу случајева, као и обезбеђивање квалитетних и упоредивих података за планирање политика и мера заснованих на доказима.

Мера доприноси развоју интегрисаног система који омогућава праћење случаја по детету, односно праћење кретања детета кроз систем заштите — од пријаве насиља, преко процене ризика, интервенције и упућивања, до мера заштите, подршке и праћења исхода поступања. У сврху тога биће развијен модел интегрисане националне базе података случајева насиља над децом и деце жртава насиља.

У оквиру мере биће развијен јединствен скуп стандардизованих индикатора и методологија евидентирања случајева насиља над децом и деце жртава насиља, укључујући и јединствене идентификационе ознаке за евидентирање и праћење поступања надлежних органа према детету жртви насиља. Овај идентификатор би био дефинисан у сарадњи са Повереником за слободан приступ информацијама од јавног значаја и заштиту података о личности, тако да се истовремено обезбеде и делотворна заштита детета и пуна заштита података о личности.

Такође, за све наведене мере, дефинисано је низ конкретних активности обухваћених Акционим планом, а чијом реализацијом се доприноси остваривању појединачних мера, самим тим и посебних циљева Програма, а последично томе и остваривању Општег циља Програма.

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОГРАМА

Будући да се Програм за спречавање и заштиту деце од насиља за период 2026-2030 доноси са Акционим планом за период од 2026. до 2028. године, за тај период утврђене су и процене трошкова за планиране активности и остваривање планираних мера и циљева. Приликом обрачуна трошкова нису планирани трошкови везани за редовне активности органа, организација, установа и служби, већ само трошкови за додатне активности, односно увећан обим постојећих активности.

Укупно процењена финансијска средства за спровођење овог Програма за период од 2026. до 2028. године износе 269.355.000 РСД. Процењена финансијска средства за реализацију посебног циља 1.1. износе 171.299.000 РСД, док процењена финансијска средства за реализацију посебног циља 1.2. износе 98.056.000 РСД у периоду 2026-2028. године. У 2026. години процењена су потребна финансијска средства у износу од 35.294.600 РСД, у 2027. години у износу од 120.432.950 РСД, а у 2028. години у износу од 113.627.450 РСД.